

Polisanmäla elever - vägledning

Vägledning för att polisanmäla elev/elever.

Att polisanmäla elever – vägledning för rektor

Det är vanligt att frågan om att polisanmäla elever diskuteras. Flera aspekter måste beaktas i ett sådant beslut och det är därför viktigt att vi inom Valfärd skola har några gemensamma utgångspunkter. Denna text har tagits fram av verksamhetsstödet och beslutats av produktionsdirektör efter diskussion i ledningsgruppen.

Det finns ingen föreskriven skyldighet för skolan att polisanmäla elever vid misstanke om brott. Det finns heller inget formellt hinder mot att skolan gör en polisanmälan. Om skolan beslutar att göra en polisanmälan ska elevens vårdnadshavare informeras om detta. Det är ett rektorsbeslut att polisanmäla och rektor måste bedöma om det är lämpligt.

Vid ett sådant ställningstagande kan följande vägas in:

- arten av det misstänkta brottet
- elevens ålder
- finns förutsättningar för polisen att utreda det misstänkta brottet (se 31 §, lagen om unga lagöverträdare (1964:167), LUL)
- andra särskilda skäl

Observera att det alltid finns en anmälningsskyldighet enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen förmyndigheter (t.ex. skolan) vars verksamhet berör barn och ungdom, och att de genast ska anmäla till socialnämnden om de misstänker eller har kännedom om att ett barn far illa.

Polisanmälan av yngre elever

JO har i ett antal fall ställt sig kritisk till när skolor polisanmäler unga elever. I beslut dnr 4418-2006 konstaterar JO att det visserligen inte finns något formellt hinder mot att skolan polisanmäler en yngre elev, men tanken är att ansvaret för

att lämpliga åtgärder vidtas mot barn och unga som begår brott i första hand vilar på socialtjänsten och inte på rättsväsendet. För det fall skolan, eventuellt efter samråd med polisen, kan förutse att någon utredning inte kommer att ske menar JO att skolan bör avstå från att göra polisanmälan.

För barn under 15 år är alltså en anmälan till socialtjänsten i de flesta fall huvudalternativet. En anmälan till socialtjänsten ligger också mer i linje med barnkonventionens krav på att se till barnens bästa än en polisanmälan.

Om en rektor i Nackas kommunala skolor tänker polisanmäla en elev vill produktionsdirektören att ni kontaktar vårdnadshavare och informerar om beslutet, helst före, men åtminstone i nära anslutning till att en anmälan görs. Skolan ska vara återhållsam med att polisanmäla yngre elever.

När en polisanmälan ändå bör göras

När det på grund av gärningsmannens ålder egentligen inte ska inledas en förundersökning kan en utredning om brottet ändå genomföras. I 31 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, LUL anges att om inte särskilda skäl talar emot det, ska en utredning inledas om ett barn under 15 år kan misstänkas ha begått ett brott för *vilket ett straff om ett års fängelse eller mer är föreskrivet (1)*. Därtill får en utredning rörande brottet inledas om någon kan misstänkas för att före femton års ålder ha begått brott samt

1. om en utredning kan antas ha betydelse för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser med avseende på den unge,
2. om det behövs för att klargöra om någon som fyllt femton år tagit del i brottet,
3. om det behövs för att efterforska gods som har åtkommit genom brottet, eller
4. om det annars är av särskild vikt att en utredning äger rum.

Som en allmän begränsning gäller att om den unge inte fyllt tolv år får en utredning inledas endast om det finns synnerliga skäl – alltså ett mycket högt krav.

Skadestånd

Det finns numera en möjlighet att stämma vårdnadshavare för skador som deras barn orsakat genom brott. Det spelade ingen roll att vårdnadshavarna inte uppträtt klandervärt.

Föräldrarnas ansvar är begränsat till ett belopp motsvarande en femtedel av det rådande prisbasbeloppet vid skadetillfället. Begränsningen gäller dock endast per skadehändelse vilket innebär att det vid flera skadehändelser, som i det s.k. Instagram-målet (2) där rätten klargjorde att varje tillfälle där en person drabbats av brott innebär en skadehändelse, kan resultera i att skadeståndsskyldigheten för föräldern vida överstiger en femtedel av prisbasbeloppet.

[Läs mer om hantering av ersättning/skadestånd vid skadegörelse och stöld på sidorna om Juridik i skolans värld.](#)

Misstanke om bruk av droger

Kampen mot elevers bruk av narkotika är en uppgift också för skolan. En fråga blir då vilka slags åtgärder skolan får vidta för detta syfte. En viktig skiljelinje går mellan sådana åtgärder som elever frivilligt underkastar sig och sådana, där de genom tvång åläggs att medverka och där det enligt ovan då krävs lagstöd. Det finns på skolans område inga regler som ger något stöd för att tvinga elever till hälsoundersökning eller annan drogkontroll. Som ett led i skolans arbete för att hjälpa en elev med befارande drogproblem kan en anmälan till socialtjänsten enligt 14 kap. 1 § SoL göras. Anmälningsplikten förutsätter inte att det är klarlagt att socialnämnden behöver ingripa. Även uppgifter som är svårbedömda eller obestyrkta ska anmälas, om de tyder på att barn kan vara i behov av stöd eller hjälp från socialnämndens sida. Det räcker således med att det föreligger misstankar om något missförhållande för att anmälningsplikt ska inträda. Huruvida polisanmälan ska göras eller inte får därför avgöras utifrån en bedömning av omständigheterna i varje enskilt fall.

Uppgifter hos skolhälsovården

Av 25 kap. 1 § OSL framgår att sekretess gäller för uppgift hos skolhälsovården om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående

lider men. En uppgift om brott t.ex. att någon brukar narkotika, anses omfattas av denna sekretess.

I 10 kap 23 § OSL stadgas att sekretess inte hindrar att en uppgift om misstanke om ett begånget brott lämnas till exempel polisen, men uppgift hos skolhälsovården får bara lämnas om misstanken gäller brott som ger minst ett års fängelse. Bruk av narkotika betraktas dock som ringa narkotikabrott vilket vanligtvis ger böter. Enligt 8 kap. 2 § OSL gäller sekretess mellan skolhälsovården och den övriga verksamheten i skolan, vilket innebär att skolsköterska inte utan vidare kan informera skolläningen om att en elev kan misstänkas ha använt droger. JO anser att skolan i ett sådant läge bör göra anmälan till socialnämnden.

Fotnoter:

1 Det kan vara fråga om grov misshandel, rån och våldtäkt.

2 Melander, Jan: Trygghet och studiero. En skola fri från kränkningar. Wolters Kluwers 2017, s. 105